

Sliechrecht.
tpleging in de
en boekhande-
bedrag bij de
DE ZEEUW,
Dordrecht.
JONGELIEDEN.
vat.
rijn, aan het
rhaald.
AMSTEL,
IJN.
f 1.80.
WORMSER.
S",
B. No. 16.
0,000,
f 50.
bovengemelde
le 5 volg-nde
ten kantore
TUOR.
DARE, Nieuwe-
erdam
e Kunst.
het Rectoraat
October 1888.
Kerken.
te lande aange-
wist.
f 4.50.
erlost."
0.90.
land.
sboom,
IS.
an de Tiende
jaar der Fran-
ORT'S Gids-
Prijs f 0.90.
?
te Mr. W. H.
L. Prijs f 0.90.
e. ade druk.
e. De Stan-
8.-1 50 ex.
n.
e Kerken.
vrij om te
ES.
ordt de gele-
iding gebruik
te Mahkum;
te Gonga;
FERINGA, te
HARTOG, te
v LOOX, te
a, te Gouda;
Amsterdam;
Gravenhage;
WESTERBEK
lum; H. K.
ver,
MSER.
ADAM.

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 9 Maart 1890. N°. 637.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.80. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van heldegeven en Verlagen van Vereenigingen 10 Cent. per regel.

Van de Genademiddelen. ZONDAGSAFDEELING XXV.

Wij zien onze tekelen niet;
er is geen profet meer, noch
iemand bij ons, die weet, hoe
lang.
Ps. 74:9.

XL.

Van het Sacrament (6).

Voor wie is het Sacrament?
Kort en schijnbaar afdoende, zou men hierop kunnen antwoorden: Voor de uitverkorenen. Want zóó en niet anders is het metterdaad. Het staat ten deze met den Dienst van het Sacrament evenzoo als met den Dienst des Woords. Ook de Dienst des Woords, kan men zeggen, is voor de uitverkorenen. Dit klinkt wel vreemd op de eerste hooren; maar het is toch zoo klaar als de dag, en elk goed-Gereformeerde zal het onmiddellijk moeten toestemmen.

Vraag uzelf, om u hiervan te overtuigen, slechts af, of eenig prediker door zijn Dienst in het Woord ooit één enkele ziel ten leven zal kunnen roepen, tenzij de Heilige Geest zijn prediking door de inwendige roeping doe voorafgaan, er mee begeleid, of ze doe volgen. Immers neen. Dat kan niet. Want kon dit, dan zou onze natuur niet verdorven moeten zijn, maar nog altoos bekwaam tot zaligmakend goed. Dit nu niet zoo zijnde, zoo volgt hieruit, dat de prediking des Woords niemand eenig zaligmakend goed kan doen aannemen, tenzij de Heilige Geest den van nature bedorven mensch hietoe bekwaam, door hem inwendig weder te baren en te roepen. En be-lijdt ge nu tevens, dat de Heilige Geest niemand inwendig roept of wederbaart, tenzij God Drieëinig in zijn vrijmachtig welbehagen hem ten eeuwigen leven verkoren hebbe, zoo volgt hieruit rechtstreeks, dat ook de Dienst des Woords alleen aan de uitverkorenen ten goede komt.

Wel kan van den Dienst des Woords zekere algemeene invloed ten goede uitgaan, om een uiterlijke godsdienstigheid aan te kweeken, om van een uitbreken in velerlei zonde terug te houden en aan menigerlei deugd te gewennen; maar overmits „het sonder geloof onmogelijk is Gode te behagen“, en dit alles nog niets met het geloof uitstaande heeft, zoo leidt dit nooit tot een vrucht voor het eeuwige leven.

Evenmin wordt ontkennd, dat de Dienst des Woords een ontzettende verantwoordelijkheid schept voor degenen, die niet ten leven gaan, en hun een reuke des doods en oorzaak van verharding kan worden; maar deze wrange, bittere vrucht, zal door niemand als een vrucht ten leven beschouwd worden; en ook dit felt vermindert dus in niets de waarheid van ons zeggen, dat de Dienst des Woords alleen aan de uitverkorenen ten goede komt.

Het staat met den Dienst des Woords gelijk met de zending van den Middelaar zelve. Ook van den Middelaar toch moet beleden, dat zijn komst alleen voor Gods uitverkorenen is. Hij weet wie de zijnen zijn, hij kent zijn schapen, en uit degenen die hem de Vader gegeven heeft, uit die zal hij niemand verliezen. De Vader geeft ze aan den Zoon. De Zoon be-

waart ze in den naam des Vaders. En zoo komen ze door den Dienst des Zoons ten eeuwigen leven. Geheel in den zin van wat onze Catechismus van de heilige algemeene Christelijke kerk zegt: „Dat de Zoon Gods zich een gemeente, ten eeuwigen leven uitverkoren, door zijn Geest en Woord vergadert, beschermt en onderhoudt.“

Uit dit feit nu, dat de Middelaar zelf alleen voor de uitverkorenen gekomen is, en dat alleen zijn schapen zijn stem kennen, volgt rechtstreeks, dat zijn ingestelde Dienst, zoo van het Woord als van het Sacrament, uitsluitend doelt op de zaliging der uitverkorenen. Want wel is de Christus niet enkel ter opstanding gesteld maar ook ten vat; en is de Dienst des Woords niet enkel een reuke ten leven, maar brengt hij ook een reuke des doods; en kan de Dienst van het Sacrament evenzoo niet alleen het geloof sterken, maar ook een oordeel brengen. Edoch, dit alles is gevolg niet van Gods werk, maar van 's menschen zonde en ongeloof. Onderzoekt men dus naar de beweegredenen, waartoe de Middelaar gekomen, en de Dienst zoo van het Woord als van het Sacrament ingesteld is, dan mag van Gods zijde nooit op iets anders gewezen, dan op zijn liefde voor zijn uitverkorenen.

Met opzet voegen we in dit verband den Dienst der Sacramenten met den Dienst des Woords samen, en scheiden Doop en Avondmaal niet, maar nemen beide als Sacrament.

Feitelijk toch bestaat in de gemeente des aangaande de geheel verkeerde voorstelling, alsof men wel bij het heilig Avondmaal zóó spreken moest, maar alsof bij den heiligen Doop zulk zeggen reeds wegviel, en alsof er bij den Dienst des Woords gansch geen sprake van kon zijn. Bij het heilig Avondmaal toch werpt men wel terdege de vraag op: Wie mag daar komen? en is men niet zelden op dit punt zoo overgeestelijk streng, dat men zulk een Avondmaal eerst heilig keurt, waarbij zoogoed als niemand aanzit. Maar zij die op zoo strenge wijze bij het Sacrament van het heilig Avondmaal oordeelen passen nu bij den heiligen Doop plotseling een geheel anderen maatstaf toe. Dan toch komt de vraag, of een kindeke op den Doop recht heeft ter nauwernood op, en zonder aarzeling of bedenken, wordt elk jonggeboren wicht ten Doop gebracht. En nog erger wordt het als men aan den Dienst des Woords toekomt. Dan toch komt zelfs heel deze quaestie niet te berde, en er stelt men het zich voor, alsof de Dienst des Woords eigenlijk een soort aankondiging van den Christus onder geheel wilde, van nature doode en niet heidenen gelijkstaande personen ware. Personen, onder wie dan ja ook enkelen nederzaten, die dichtbij het Koninkrijk stonden, maar zonder er in te zijn; en misschien ook zeer enkelen, die als kinderen Gods er in waren; maar dan toch altoos met dien verstande, dat het groote kerkelijk publiek als zoodadig met heidenen en tollenaars op één lijn ware te stellen.

Om ten deze nu de waarheid weer op het spoor te komen, moet teruggegaan naar de belijdenis van onzen Catechismus, dat de Dienst van het Woord en de Dienst van het Sacrament beide genademiddelen zijn, en dat de heilige Doop met het heilig Avondmaal, als zijnde beide Sacramenten, onder éénzelden regel valt. Natuurlijk

bestaat er verschil tusschen de wijze van bediening, en dus ook onderscheid in de toepassing van dezen regel; maar in hoofdzaak dient toch vastgehouden aan den onomstootelijken regel der Heilige Schrift, dat God zijn genademiddelen voor zijn uitverkorenen heeft ingesteld en dat dit dus doorgaat voor het Woord, den Doop en het Avondmaal. En wel doorgaat voor het Woord, den Doop en het Avondmaal eenvoudig omdat het doorgaat voor de zending van den Christus zelve. Hij is het groote genademiddel, en alle genademiddelen van 'Woord, Doop of Avondmaal zijn niets dan door hem en voorzover ze hem brengen en tot inhoud hebben. En staat het nu vast, dat de gifte des Zoons een gave der genade voor Gods uitverkorenen is, dan kan noch mag er ooit anders over geoordeeld, of God de Heere doet ook nu nog altoos zijn Woord en zijn Sacrament bedienen, om zijn uitverkorenen ten eeuwigen leven te vergaderen.

Een Bedienaar des Woords, die zich ging inbeelden, dat hij door zijn roerende prediking ooit één enkele ziel ten leven zou kunnen brengen, tenzij God ze had verkoren, en die dus bij den Dienst des Woords op iets anders dan op die onderstelling van uitverkiezing zijn oproeping en vermaan wilde gronden, zou zichzelven en zijn gehoor den Arminiaanschen strop om den hals halen.

En geheel ditzelfde geldt nu ook van het heilig Sacrament. Een Bedienaar, die bij het toedienen van den heiligen Doop, of bij het uitleken van het heilige Avondmaal zich ooit inbeelde, dat hij door dien Doop of door dat Avondmaal ooit het geloof kon sterken van personen, die door God niet waren uitverkoren, zou ophouden een Dienaar van Christus te zijn en zich boven zijn Heiland stellen. Waar toch de Middelaar zelt betuigen: „Niemand kan tot mij komen, tenzij de Vader hem trekke“, hoe zal daar de Dienaar van Christus zich gaan inbeelden, dat hij ze wel tot Jezus zal brengen, ook al trekt ze de Vader niet.

Dit alles is dan ook zoo klaar en doorzichtig, dat men er zich niet genoeg over verwonderen kan, hoe des aangaande zoo ergerlijke dwaling bij de gemeente kon insluipen en bij vele Dienaren kon postvatten; zelfs bij Dienaren van rechtzinnige belijdenis.

En toch dit is zoo. Niet alsof ze ooit zouden uitspreken, dat zij meenen de zaliging der zielen in hun macht te hebben. Daar denkt geen hunner aan. Maar ze verkeeren dan toch maar al te vaak in de verbeelding, alsof hun dienst, ook waar geen uitverkiezing bestaat, toch wel iets ten goede zou kunnen uitrusten. En dat nu is in lijnrecht strijd met wat Jezus zegt van het getrokken worden door zijn Vader.

Natuurlijk komen we bij de afzonderlijke bespreking van den heiligen Doop en het heilig Avondmaal op dit punt terug, om afzonderlijk voor beide Sacramenten aan te toonen, in welken zin het te verstaan zij, dat én de heilige Doop én het heilig Avondmaal alleen voor de uitverkorenen is. Thans bespreken we nog slechts het Sacrament in het algemeen, en dus den algemeenen regel.

Staat het daarbij nu vast, dat het Sacra-

ment alleen voor Gods uitverkorenen is, dan ontstaat hierbij natuurlijk aanstonds de vraag, of de kerk onbedrieglijke kentekenen bezit, om uit te maken, wie al dan niet door God uitverkoren zijn. Ware dit zoo, dan volde al het andere geleidelijk en vanzelf. De kerk had dien onbedrieglijken maatstaf dan slechts aan te leggen; daardoor uit te maken welke van de thans levende personen op een dorp of in een stad uitverkoren waren; en deze allen en deze alleen tot den Dienst van den heiligen Doop en van het heilig Avondmaal toe te laten. Slechts die kinderen zouden dan mogen gedoopt worden, waarvan bleek dat ze uitverkoren zijn, en slechts die personen mochten dan tot het heilig Avondmaal toegelaten, van wie even hetzelfde vaststond.

Dit is echter niet het geval. Waarom het zoo is, behoeven we thans niet te onderzoeken, maar het feit staat vast, dat het Gode behaagd heeft dit voor zijn kerk verborgen te houden. Het kan zijn, dat een kind van zeer godvruchtige ouders eenmaal blijken zal niet van Christus te zijn, en dat daarentegen een kind in ontucht uit zeer goddelooze ouders geboren, eeuwig juichen zal voor den Troon. Het welbehagen des Heeren is vrijmachtig en soeverein. Vandaar dan ook dat de kerk van Christus alle eeuwen door ootmoedig beleden heeft: Ik ben buiten staat om over de inwendige gestedheid des harten te oordeelen. Een regel gewoonlijk in het Latijn met deze woorden uitgedrukt: *De intimis non indicat ecclesia* d. w. z.: Over de verborgen dingen des harten oordeelt de kerk niet. En geldt dit van de kerk, het geldt ook van de bijzondere personen. Wezenlijk teedere en godvruchtige personen hebben altoos verklaard: „Van uw staat blijf ik af.“ Een zeggen waarmee ze bedoelden, dat hun het recht niet toekwam, om te beoordeelen of ge in uw innerlijk wezen voor God in den staat des levens of des doods stondt. Slechts van u zelve, als ge over u zelve oordeelt, geldt dit niet. De uitverkorenen zelve worden te hunner tijd door God van hun eigen zaligheid verzekerd, gelijk de Synode van Dordrecht het in haar Canones zoo schoon en duidelijk uitsprak. Maar zelfs dit persoonlijk verzekerd worden leidt nog volstrekt niet tot het gevolg, dat daarom nu ook ieder mensch persoonlijk weet, hoe het met hem zelve staat. Wel volgt er uit, dat hij, iemand, na verzekerd is, verzekerd is; maar volstrekt niet, dat hij, zoolang die verzekering toeft, het recht zou hebben om te zeggen: Ik ben niet uitverkoren. Het zegt alleen, dat hij, na de verzekering ontvangen te hebben, alnu weet dat hij wel uitverkoren is. Maar tot een ontkennende uitspraak heeft niet één eenig mensch voor zichzelf recht. De feiten liggen er toch toe, dat soms nog kort voor hun sterven verstokte zondaren van innerlijk leven getuigd hebben. Zoolang er leven is, is er hoop. En tot op den jongsten snik blijft Gods weg open.

Doch voor de kerk en voor het verkeer der geloovigen onderling baat dit niet. De kerk heeft van God geen onbedrieglijken keursteen ontvangen, en de geloovigen bezitten zulk een onbedrieglijken keursteen onder mallanderen evenmin. Wel is er een oordeel der liefde en der geloofsgemeen-

schap; en zeer zeker zijn er onder uw omgeving personen, zoo mannen als vrouwen, van wie ge een bijna zekeren indruk ontvingt, dat het ware geestelijke leven u uit hen toesprak. En evenzoo verkeert ge wel met tal van personen, van wie u, ook bij hun rechtzinnige belijdenis, nooit een reuke des levens tegenkwam. Maar niet dat al onbedrieglijk is die keursteen niet. Het is en blijft een oordeel der liefde en der geloofsgemeenschap; eenvoudig omdat niemand in een anders hart kan lezen. En wat in 11ebr. VI zoo aangrijpend plechtig beschreven staat van menschen die „verlicht zijn geweest, en de hemelsche gave gemaakt hebben, en des Heiligen Geest deelachtig zijn geworden, en gesmaakt hebben het goede woord Gods en de krachten der toekomstige eeuw“, en die toch *afvallig* worden en voor eeuwig verloren gaan, maant ons steeds bij ons oordeel tot zeer groote onzigtigheid.

Dit staat dus vast, dat de kerk bij de bediening van Doop en Avondmaal nooit of nimmer volstrekte zekerheid bezit, of de kinderen en personen aan wie ze deze heilige Bondszegelen bedient, metterdaad *uitverkoren* zijn. De kerk kan deze Bondssegelen dus nooit bedienen, dan in de wetenschap dat haar oordeel falen kan, en dat ze dus gehouden is een regel te volgen, die haar niet tot volstrekte zekerheid brengt, maar haar van God geboden is. Verder dan een *onderstelling* van uitverkiezing kan ze het nooit brengen, al moet die *onderstelling* altoos en in elk geval aanwezig zijn, naardien alleen deze onderstelling de grond is, waarop het Sacrament mag uitgerikt. Maar de vraag of deze *onderstelling* geacht mag worden en moet worden aanwezig te zijn, heeft ze te beantwoorden niet naar eigen inzicht of opmerking, maar naar den regel, die haar van God gesteld is. Volgt se dien regel naar haar beste weten en vermogen, dan gaat ze vrij uit; vermaakt ze dien, dan staat ze schuldig; niet omdat ze zich vergist heeft, maar overmits se den van God haar gestelden regel niet heeft toegepast. Een geheele menigte van personen heeft de Besnidenis ontvangen, zonder uitverkoren te zijn, en een gansche schare heeft het Pascha ontvangen, zonder in de uitverkiezing geluiferd te staan. Toch stelt dit de kerk des Ouden Verbonds niet schuldig. Haar was de regel gegeven, om elk jongske van acht dagen oud, te besniden, en al wat besneden was tot het Pascha toe te laten, met de vrouwen. Zoolang zij als kerk zich naar dien regel gedroeg, was ze dus onschuldig, en ze zou schuldig gestaan hebben, zoo ze aan dit of dat kind de Besnidenis geweigerd had, omdat ze twijfelde aan zijn uitverkiezing. Toch was ook de Besnidenis, zonder nu met den Doop *geheel* op één lijn te staan, evengoed als de Doop, een „regel van de gerechtigheid des geloofs.“

Ook hier snijdt de Schriftuurlijke en daarom Gereformeerde regeling dus alle willekeur en eigen inzicht der personen af. God regeert. Hij stelt zijn Sacramenten in. Hij geeft ons die Sacramenten als zegelen. En al wat nu aan de kerk blijft is, om die van God gestelde ordinantie getrouwelijk en eerbiediglijk toe te passen.

Deze ordinantie nu gaf God ten deze in zijn Verbondsregeling, waarbij tweemaal valt op te merken. Ten eerste dat het Verbond Gods niet geestelijk schuilt,

De martelaren.

V.

LAMBERT THOREN.

De derde der Augustijner monniken, die zijne belijdenis niet verzaakte, was Lambert Thoren. Ofschoon hij met Voet en Van Esch op het schavot gebracht en van zijn priesterlijke waardigheid ontdaan was, werd hij niet met den verbrand. Waarom zulks niet geschied is, is niet bekend. Sommigen beweren, dat hij ten slotte nog bekeken is en zijn Koning verloochend heeft. „Maar dat is ongelooflijk“, zegt het Martelaarsboek van Haemstede, „want dat zouden zij zonder twijfel openlijk voor het volk laten doen.“ Het gerucht verspreidde zich, dat den derden dag na den dood der genoemde martelaren Lambert Thoren in den kerker is ter dood gebracht.

Dit bleek echter later onwaar te zijn; want den 10en Maart 1524 was hij nog in de gevangenis. Naar alle waarschijnlijkheid is hij juist op dien dag in het geheim gedood.

Toen Luther de tijding ontving van den dood dezer eerste martelaren der kerkreformatie, werd zijn ziele diep getroffen, en wijdde hij een lied aan hunne nagedachtenis, dat beroemd is geworden. Het was spoedig in veler mond en kreeg in vele Lutherse gezangboeken een plaats. Ziehier een vertaling ervan door Prof. Siegenbeek.

Een nieuw gezang heffen we aan
Gewijd aan God den Heere;
Wij zingen, wat Hij heeft gedaan,
Tot zijnen lof en eere.
Te Brussel, Neêrlands hoofd en pracht,
Gaf door twee jongelingen
Hij blijken van zijn wondermacht
In wie zijn zegeningen
Hij naar den geest deed prijken.

Johannes heet recht passend de een
Zoo rijk aan Gods genade;
Henrik zijn broeder, rein van reën,
Een Christen, wars van 't kwade.
Zij hebben, scheidend van deze aard,
De hemelkroon verworven,
Daar ze, als Gods kinderen, onvervaard,
Zijn voor zijn Woord gestorven.
Zijn martelaars zij werden.

De aartsvijand hen in boeien smeet
Met schrikverwekkend raten;
De waarheid hij hen loochenen heet,
Zocht ook door list hen te azen.
Veel Leuvense Sophisten bracht
Hij tot dit spel tezamen.
Dan vruchteloos split hun kunst haar kracht.
De Geest komt hen beschemen.
Dwaas, ijdel blijkt hun pogen.

Zij zongen zoet, zij zongen zuur,
Beproefden vele listen.
De knapen stonden als een muur,
Verachten de Sophisten.

't Verdroot den ouden vijand zeer,
Dat hij, zoo groot, moest wijken
Voor jongelingen, zwak en teer.
Vol granschap laat hij blijken,
Dat hij hen wil verbranden.

Twee groote vuren stookten ze aan.
Waar zij de knapen brachten.
Elk vocht door 't wonder zich verslaan,
Dat zij die pijn verachten.
Met vreugd zien ze in de vlam hen treën
Met lof van God en zingen.
De moed werd den Sophisten klein
Bij deze vreemde dingen,
Dat God zich zoo deed merken.

De schimp thans op berouw hun staat,
Schoon wilden zij 't graag maken;
Zij roemen niet op de euveldaad,
Zij dekken zelfs de zaken.
De schande bijt hen met verdriet;
Zij klagen 't hun genooten.
De Geest nochtans verwijgt het niet;
Het Abelsbloed vergoten
Het moet den Kain meiden.

Doch welke leugens m'ook verdricht,
Het zal hun toch niet vromen.
Tot God is onze dank gericht:
Zijn Woord is weêr gekomen.
De zomer staat nabij ons voor,
De winter is verwonnen;
De teedere bloempjes breken door,
Hij, die het heeft begonnen,
Hij zal het wel voleinden.

Terzelfder tijd, dat hij het bovengenoemde lied, waarvan wij slechts enkele complete hebben medegedeeld, dichtte, schreef Luther een brief aan al zijne beminde broeders in Christus, die in Holland, Brabant, Vlaanderen zijn, waarin hij o.a. dit zegt: „U is het voortrecht boven de geheele wereld gegeven, om het Evangelie niet alleen te hooren, en Christus te leeren kennen, maar om de eersten te zijn, die om Christus' wil schande en schade, angst en nood, gevangenis en gevaaren lijden, en die nu zoo vol vrucht en sterkte zijt geworden, dat gij het zelfs met uw eigen bloed hebt besproeid en bevestigd, daar b.v. de twee edele kleinkindren van Christus, Henricus en Johannes, te Brussel hun leven hebben schade geacht, opdat Christus met zijn Woord geprezen worde! o, Hoe smadelijk zijn die twee zielen ter dood gebracht, maar hoe heerlijk en in ewigige vreugde zullen zij met Christus wederkomen en rechtvaardig oordeelen over hen, door wie zij nu onrechtvaardig geoordeeld zijn! Ach, welk een nietige zaak is het, van de wereld vermaand en gedood te worden, voor hen, die weten, dat hun bloed kostelijk en hun dood dierbaar is in Gods oogten! Welk een lust en vreugde hebben alle engelen aan deze twee zielen! Hoe gewillig hebben zij zich door dit vuur uit dit zondige leven tot het eeuwige, uit de vrees tot de eeuwige heerlijkheid laten overbrengen! God zij geloofd en in eeuwigheid geprezen, dat wij mogen aanschouwen en hooren ware heiligen en ware martelaars, wij, die tot hietoe zoovele valsche heiligen hebben getrezen en aangebeden.“ En eindelijk: „Lieve broeders! bidt voor ons en voor elkander, opdat wij de een den ander getrouwelijk de hand bieden, en alleen in één geest vasthouden aan ons Hoofd Jezus Christus, die u met genade versterke en volmaakte, tot eer van zijn heiligen naam. Hem zij prijs, lof en dank bij u en bij alle schepselen in eeuwigheid. Amen.“

DE GAAY FORTMAN.